

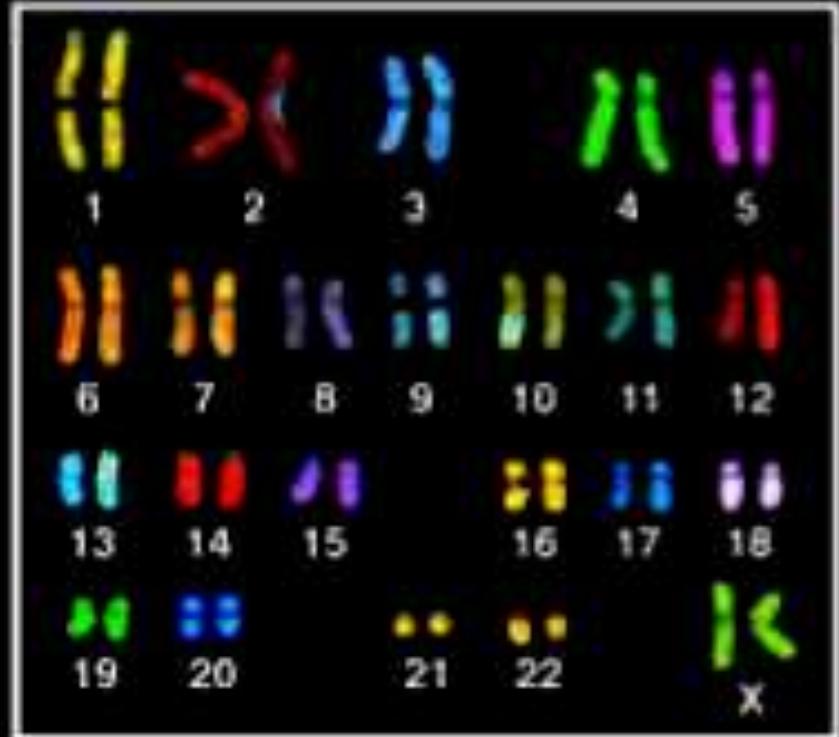
ZÁKLADY CYTOGENETIKY II.

Cytogenetická vyšetření a
chromozomové aberace

Eduard Kočárek

2025/2026

Vyšetření v klinické cytogenetice

Klinicko-cytogenetická vyšetření

- Účel: diagnostika chromozomových změn zodpovědných za patologické stavů
- Rozdělujeme:
  - Podle typu materiálu, který pacientovi odebíráme
  - Podle principu, resp. použité techniky vyšetření

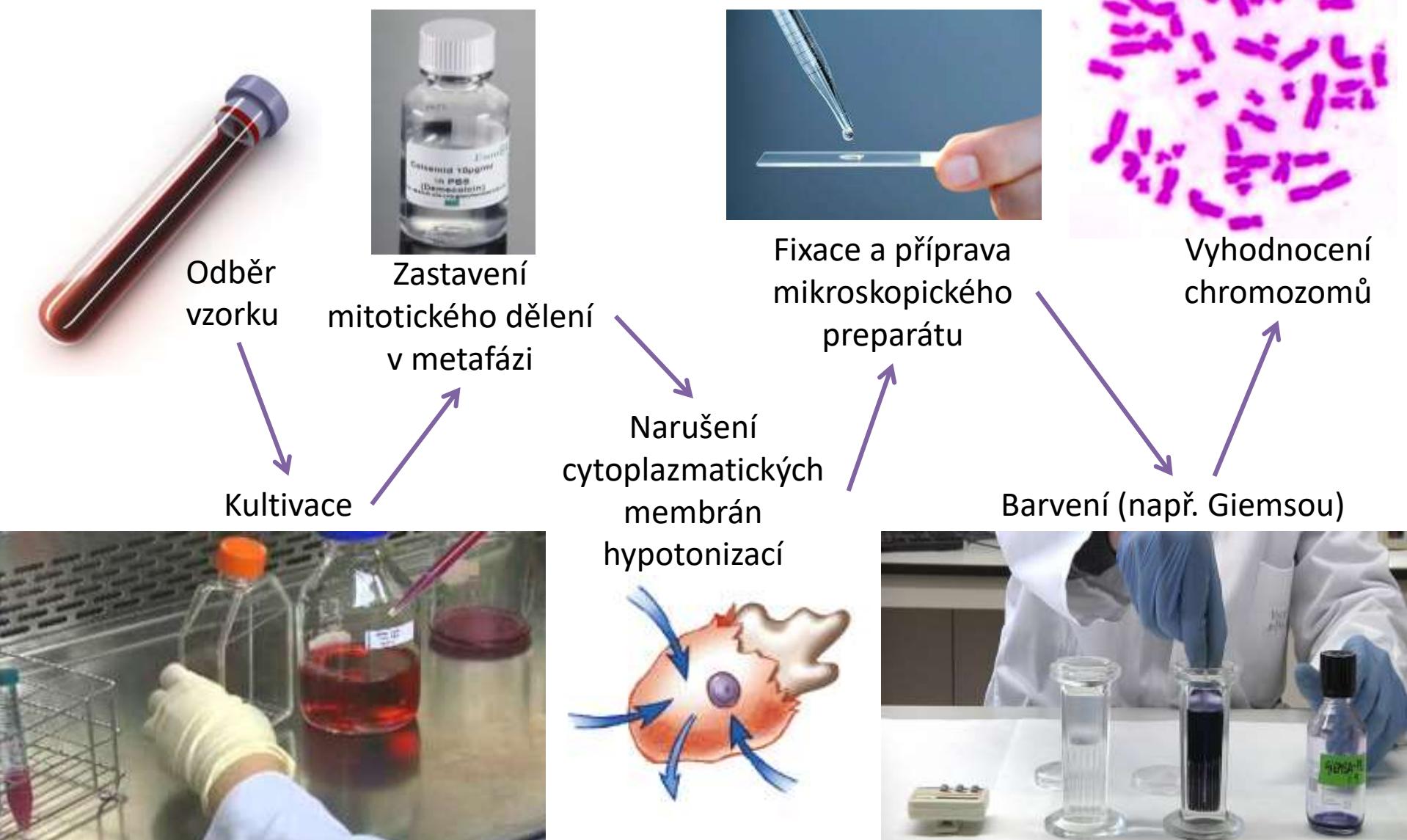
Cytogenetická vyšetření podle typu materiálu:

- Preimplantační – v reprodukční medicíně (nejčastěji vyšetření embrya po mimotělním oplodnění – fertilizaci *in vitro*)
- Prenatální (vyšetření buněk plodu nebo plodových obalů před narozením)
  - Choriové klky (11. – 13. týden těhotenství)
  - Amniocyty (amniocentéza zpravidla od 16. t.t.)
  - Krev z pupečníkové žíly (kordocentéza od 20. t.t.)
- Postnatální (po narození)
  - nejčastěji odebíráme periferní krev – chromozomy pak získáváme z kultivovaných bílých krvinek
  - vzácněji využíváme jiné tkáně, resp. buňky

Podle principu, resp. použité techniky rozlišujeme:

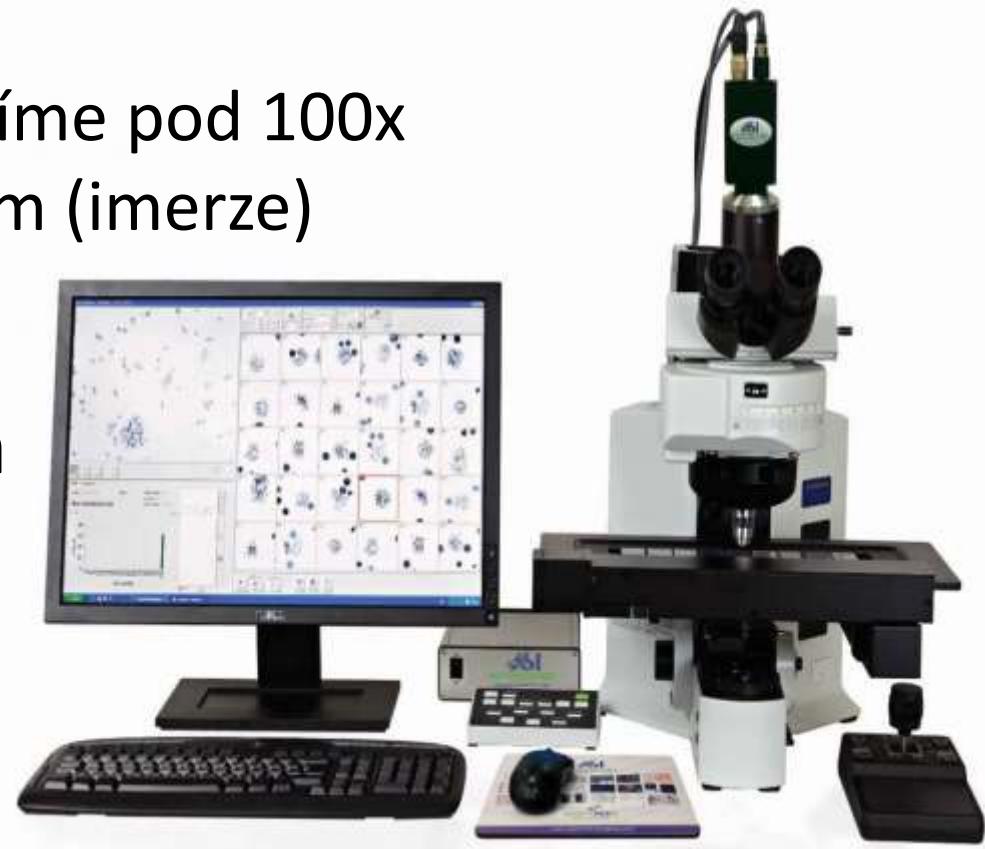
- Základní („klasická“) cytogenetická vyšetření
  - K identifikaci chromozomů a jejich změn využívají zpravidla **barvicích metod** (barvivo Giemsa-Romanowski, fluorescenční barviva).
  - Je třeba získat **chromozomy z metafázních buněk** (proto je většinou nutná kultivace vyšetřovaných buněk v živném médiu (tj. technika buněčných kultur)).
- Molekulárně cytogenetická vyšetření
  - Identifikují změny chromozomů molekulárně genetickými metodami
  - Viz další přednášky.

Obecný postup při základním cytogenetickém vyšetření

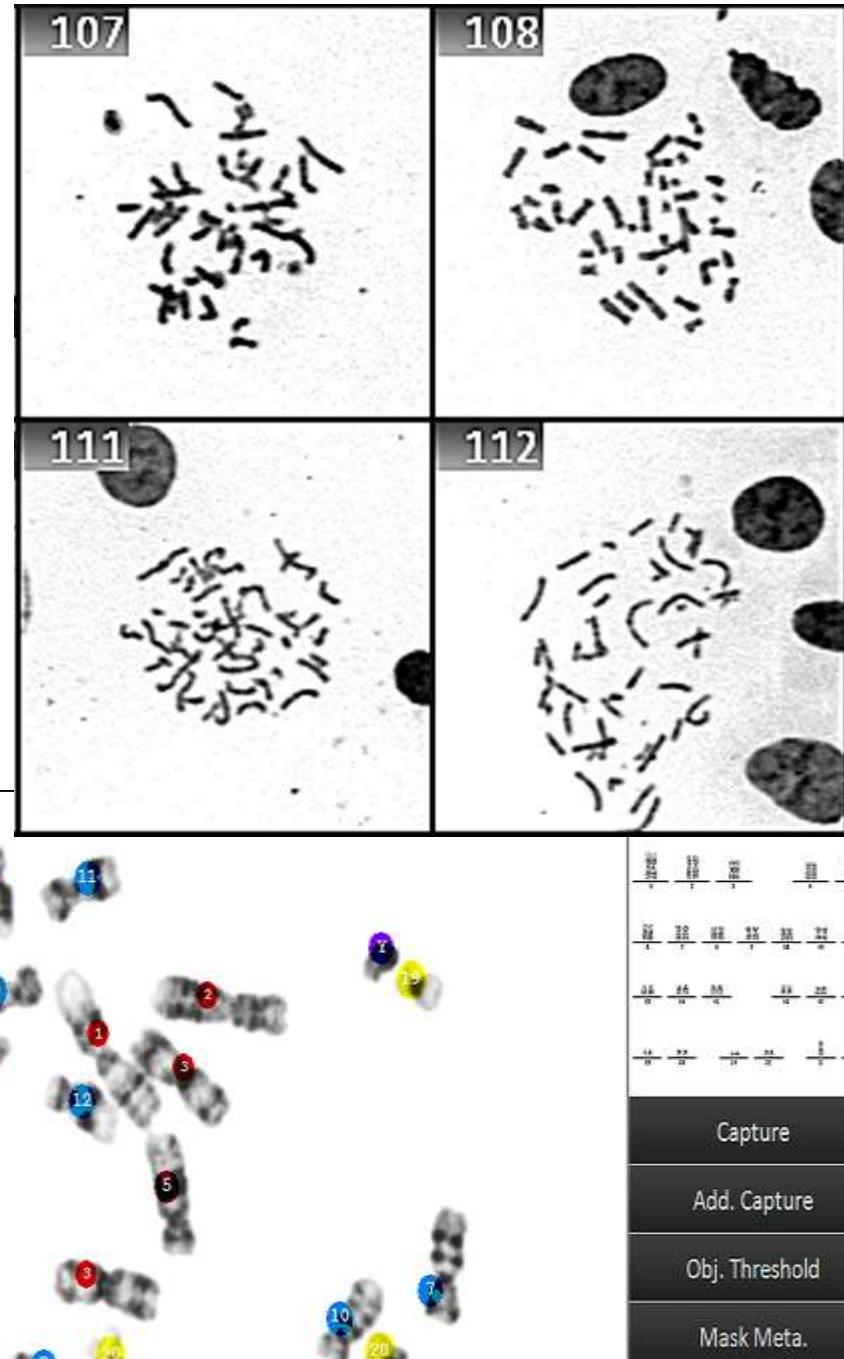
Základní vybavení k analýze chromozomů:

- Optický mikroskop se sadou objektivů
  - Chromozomy hodnotíme pod 100x zvětšujícím objektivem (imerze)
- CCD kamera
- Počítač se softwarem umožňujícím analýzu chromozomů

Funkce systému

- Metaphase finding
- Karyotyping
- Archivace obrázků, tisk výsledků apod.

Chromozomové aberace

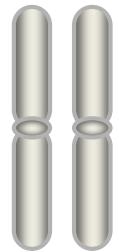

Chromozomové aberace

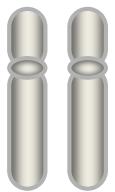
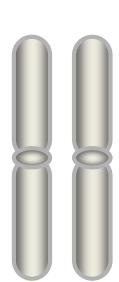
- Změny počtu nebo struktury chromozomů
- Rozlišujeme:
  - Numerické aberace (změny počtu chromozomů)
  - Strukturní aberace (přestavby chromozomů)

Numerické chromozomové aberace

- Polyploidie – znásobení celé haploidní chromozomové sady
  - Triploidie $3n$
  - Tetraploidie $4n$
- Aneuploidie – počet chromozomů není celým násobkem haploidní chromozomové sady; u somatických buněk např.:
  - trizomie ($2n+1$, 47 chromozomů)
  - monozomie ($2n - 1$, 45 chromozomů)

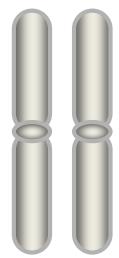

**Normální
karyotyp**

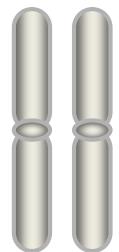
Všechny chromozomy 3x

Triploidie —→ **Polyploidie**

**Jeden
chromozom 3x**

Trizomie

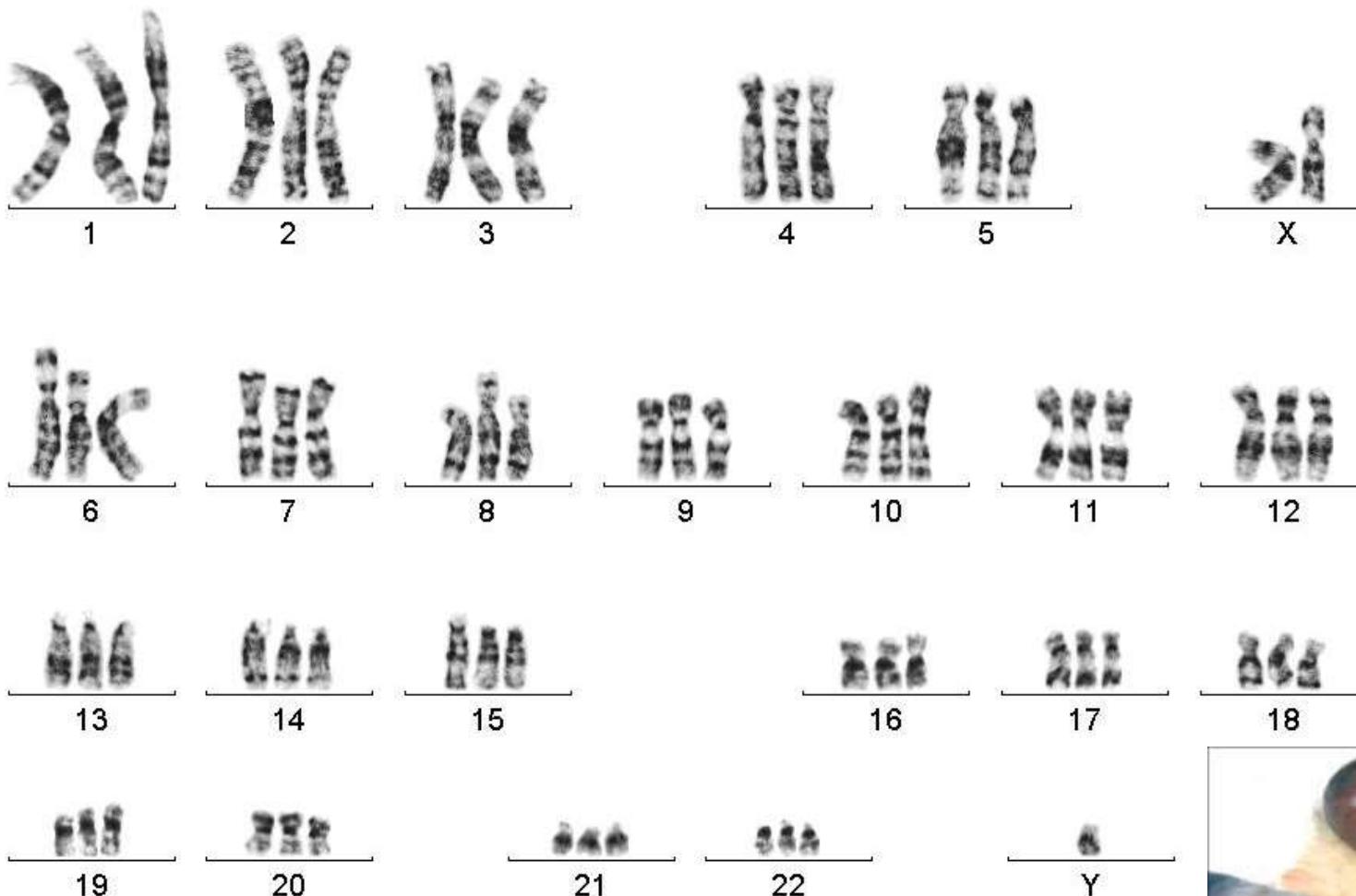

**Jeden
chromozom 1x**

Monozomie

Aneuploidie

Lidská triploidní buňka má 69 chromozomů

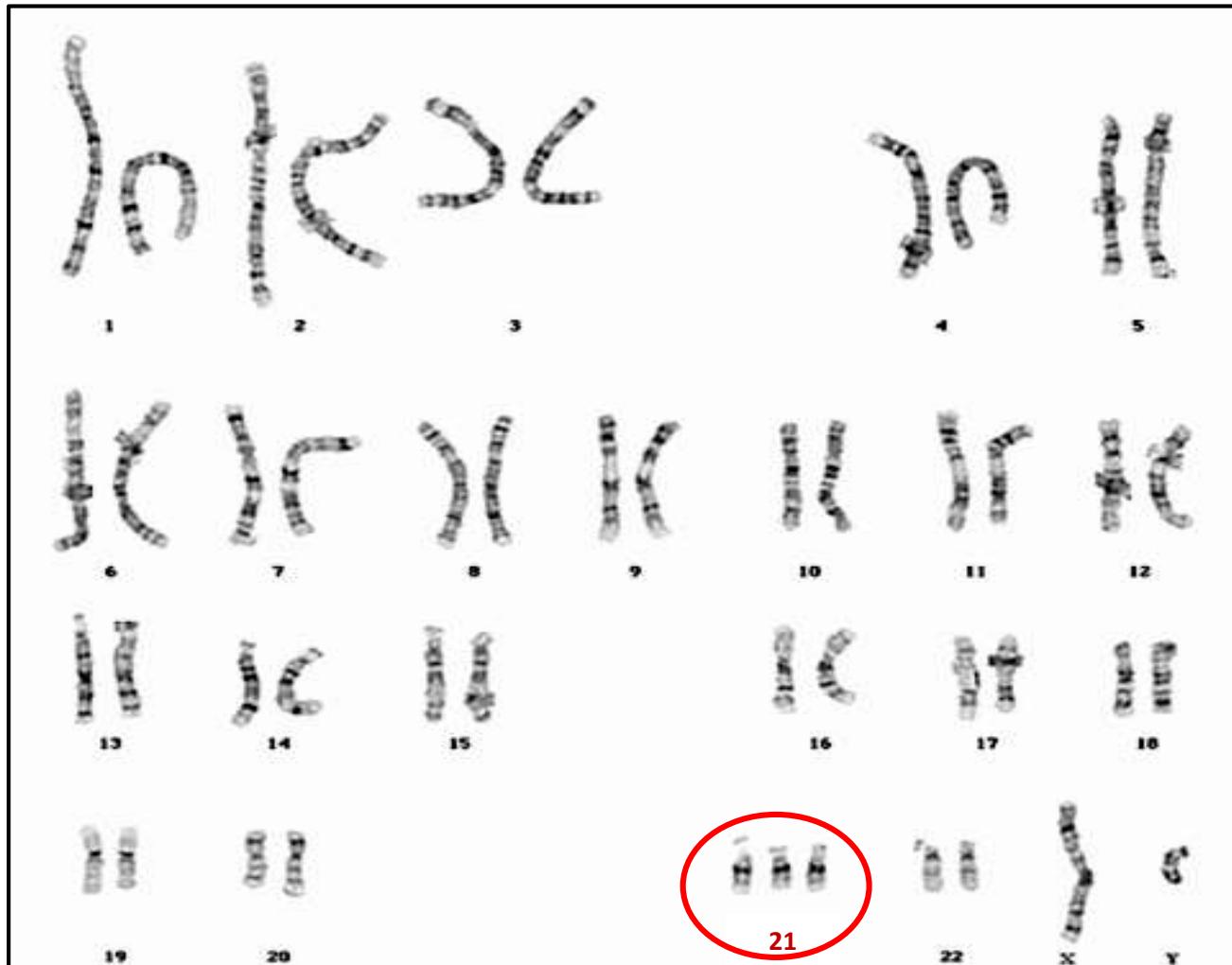
Potracený
plod s
triploidií

Prenatálně letální konstituce

Downův syndrom

(trizomie 21 = jeden chromozom 21 je navíc)

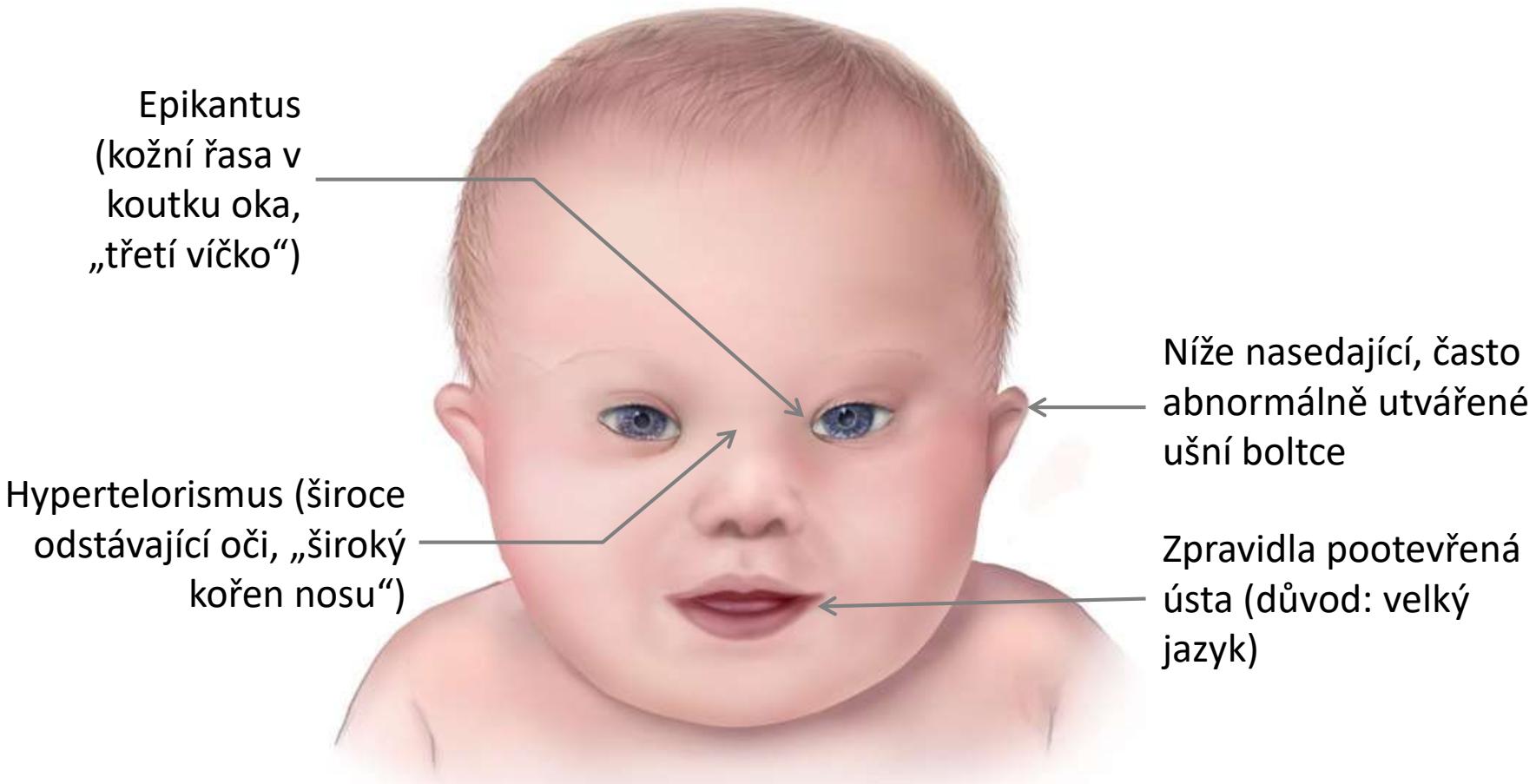

Karyotyp chlapce s Downovým syndromem

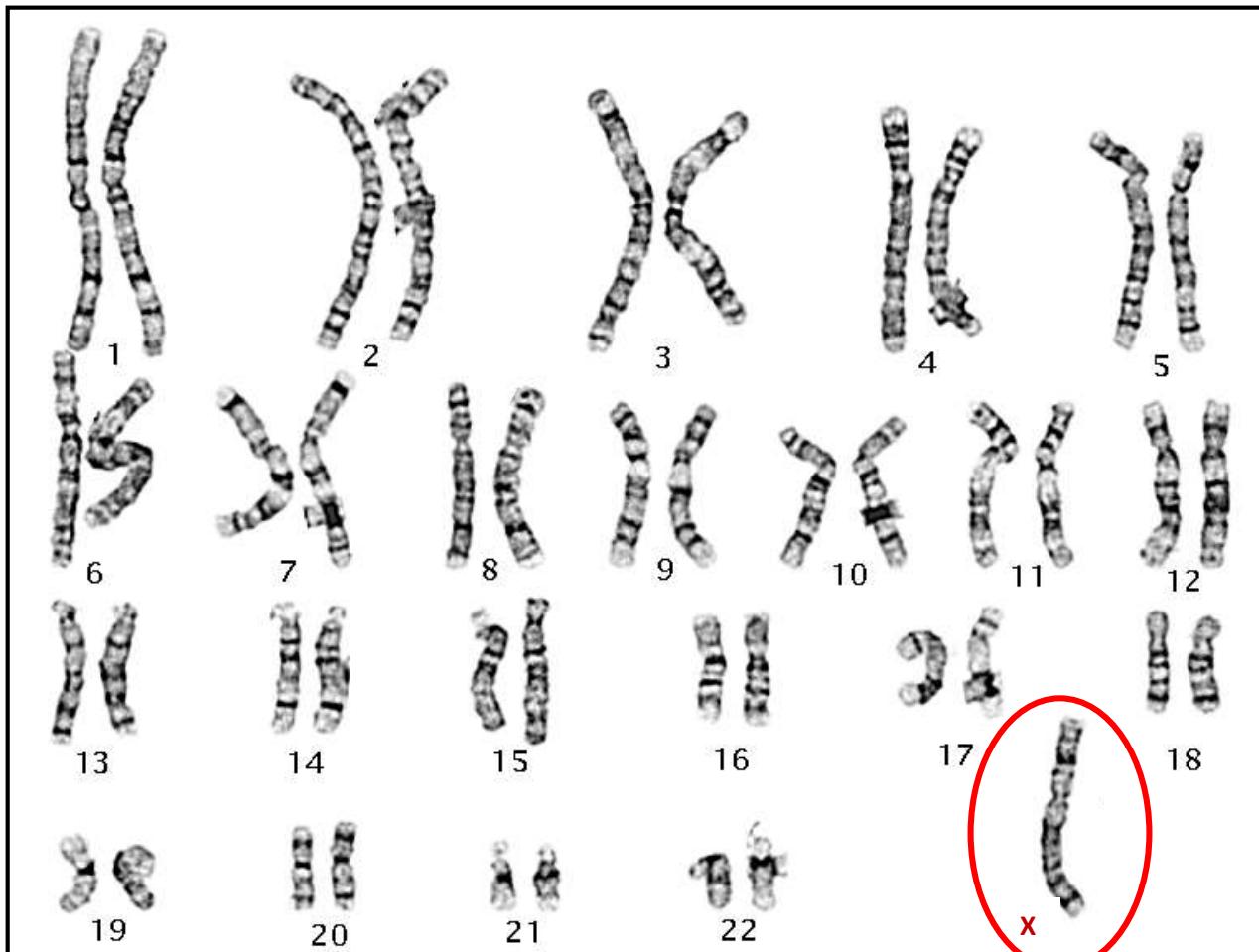
Mentální retardace, u novorozenců hypotonie, charakteristický obličej („mongoloidní“ facies), velký, rozbrázděný jazyk, níže nasedající ušní boltce, vrozené srdeční vady, zvýšené riziko leukémie atd.

Dítě s Downovým syndromem – typický obličej

Turnerův syndrom

(nejčastěji monozomie X = jeden chromozom X namísto dvou)

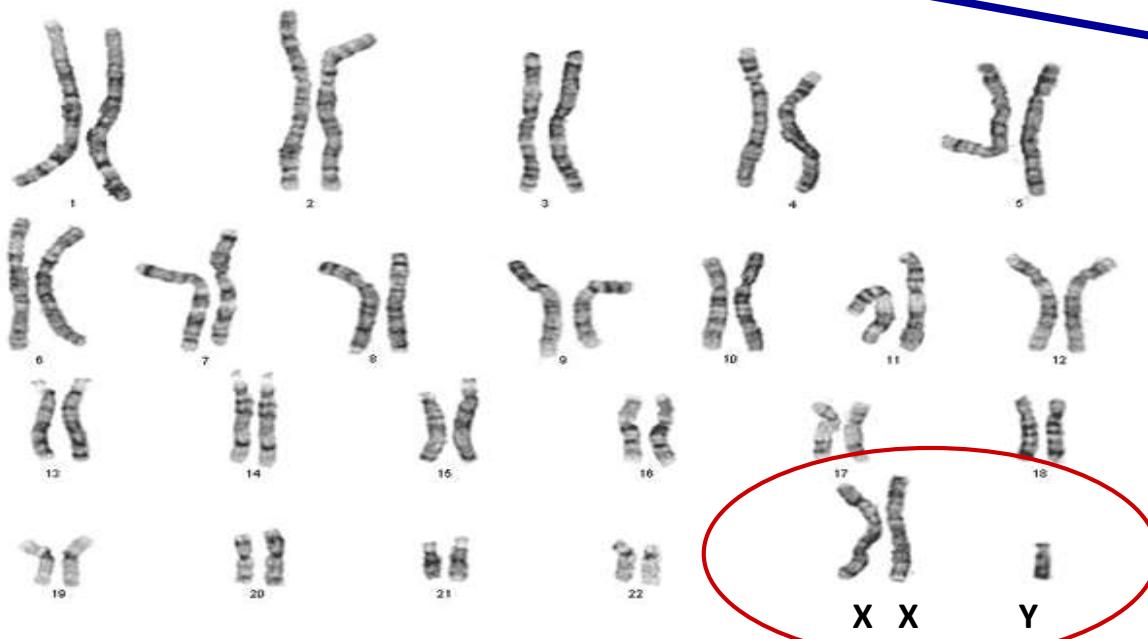
Karyotyp dívky s Turnerovým syndromem

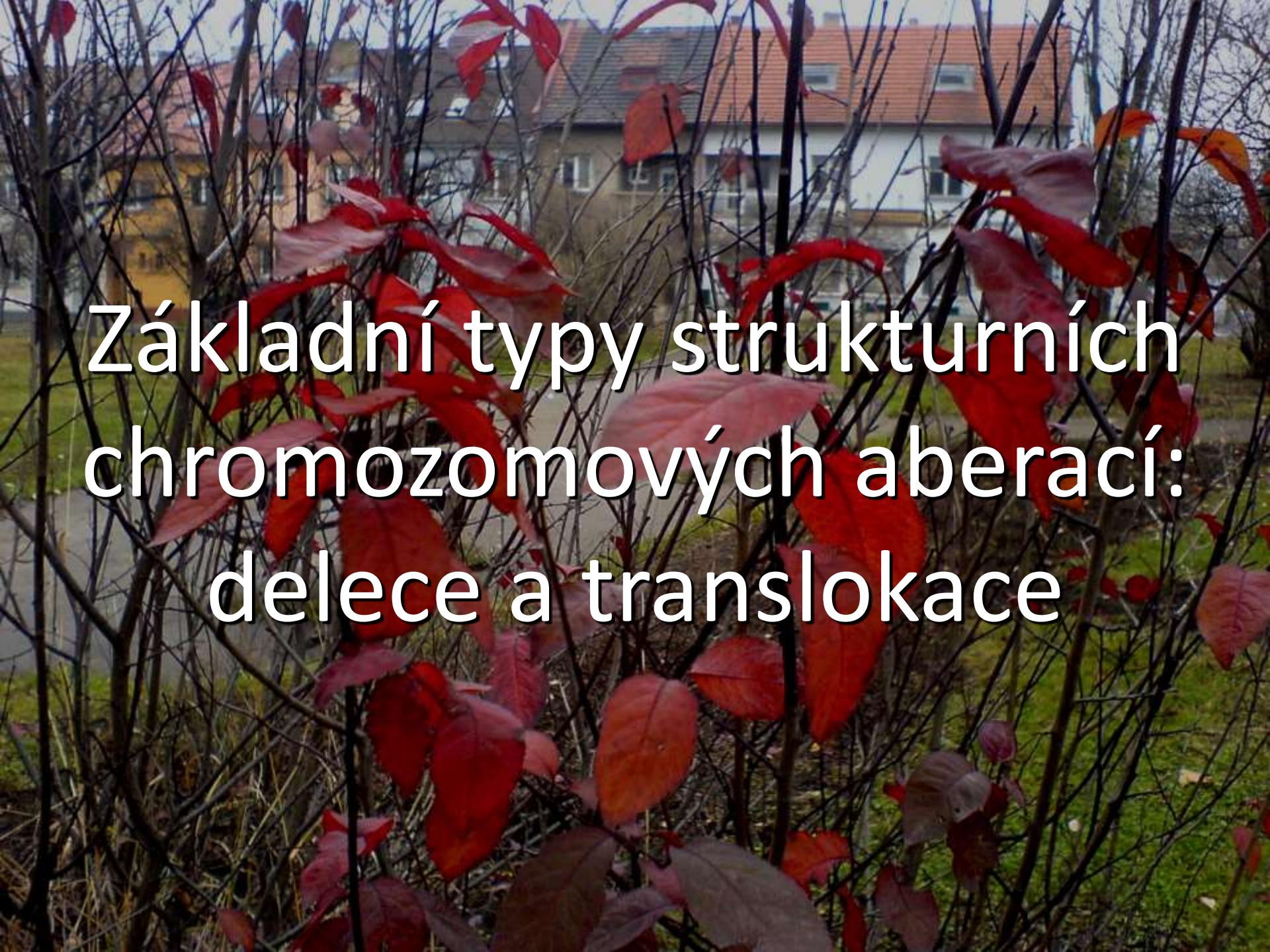

Pouze dívky, malá postava, růstová retardace, u novorozeneců četné otoky, opožděná či chybějící menstruace, většinou sterilita, vrozené srdeční a skeletální vady, inteligence většinou normální.

Klinefelterův syndrom

- Muž s poruchou reprodukce
- Zvětšená prsa
- Malá varlata

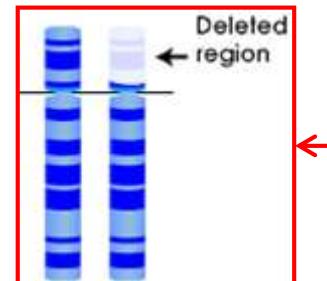

A photograph of a bush with many red autumn leaves and some bare, dark branches. In the background, there are several multi-story residential buildings with red roofs. The overall color palette is warm with reds, browns, and yellows.

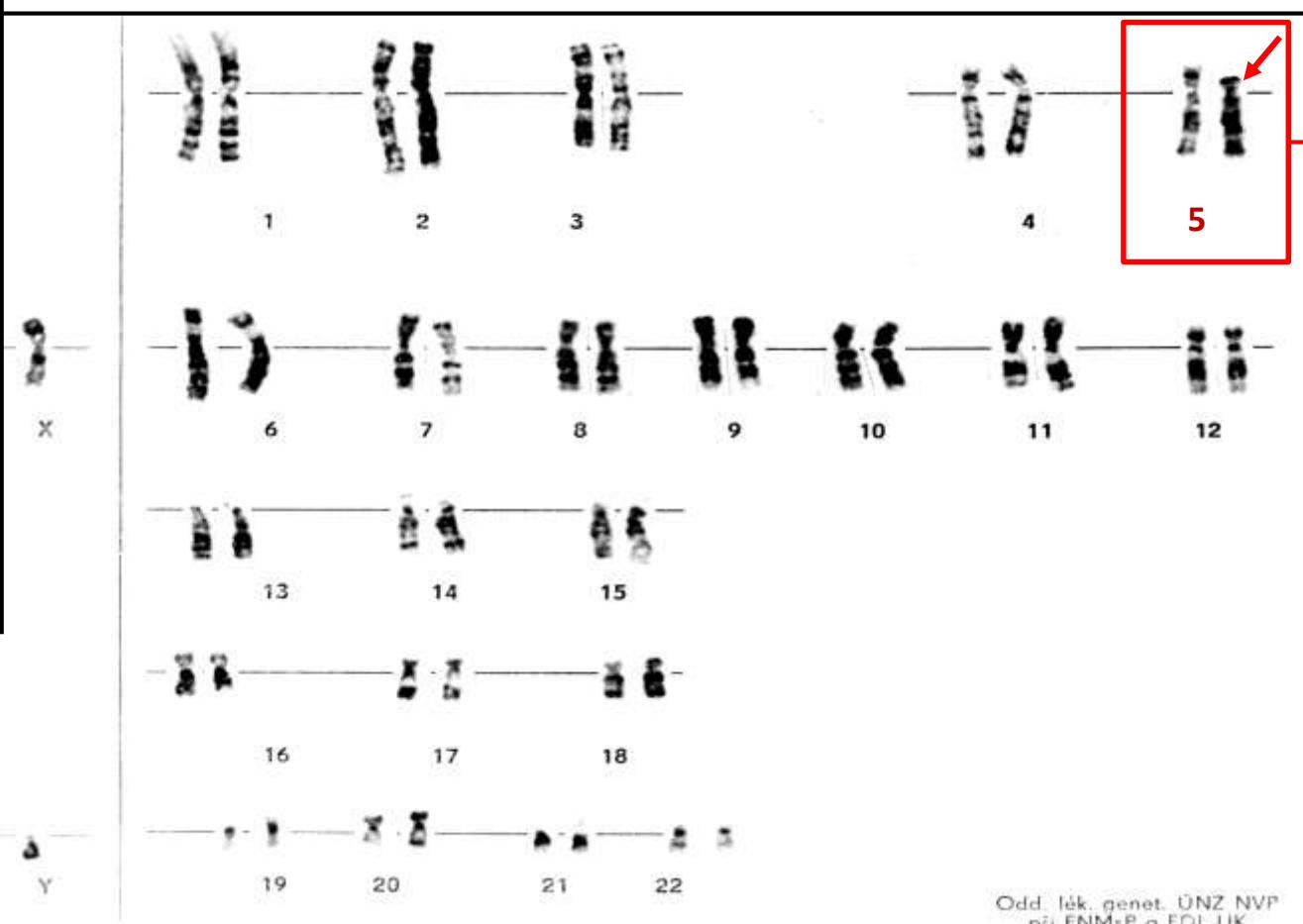
Základní typy strukturních chromozomových aberací: delece a translokace

Syndrom kočičího křiku

Delece (= ztráta) části krátkých
ramének chromozomu 5

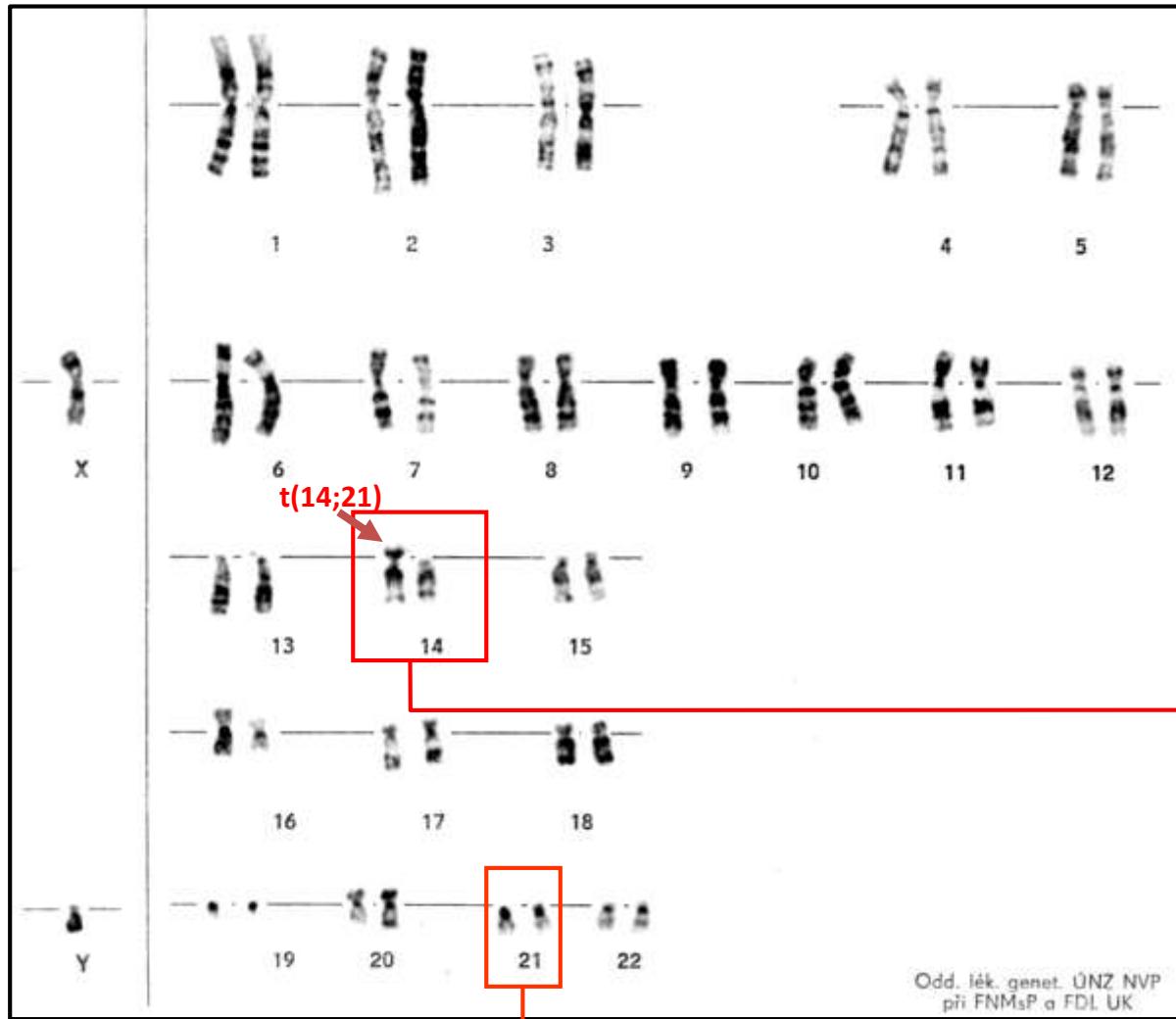

U novorozenců pláč
připomínající
mňoukání kočky,
zpravidla těžká
mentální retardace.

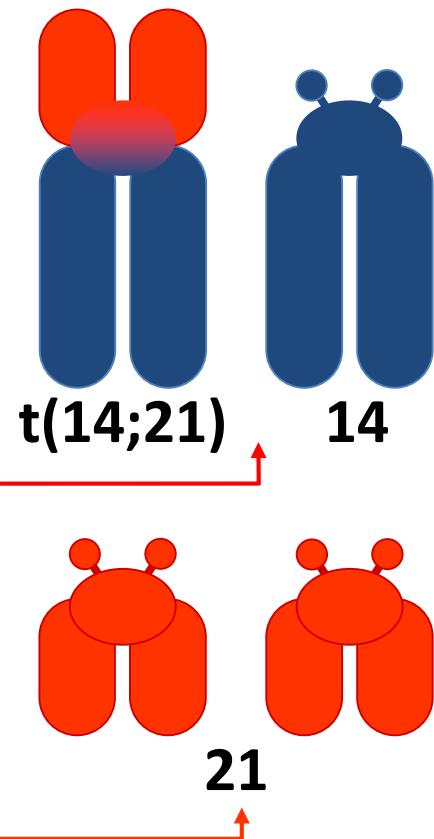

Karyotyp chlapce se syndromem kočičího křiku

Translokační forma Downova syndromu (translokace chromozomů 14 a 21)

Klinické projevy jsou stejné jako u trizomické formy.

Na shledanou!

A photograph of a dramatic sunset or sunrise over a body of water. The sky is filled with intense orange, red, and yellow hues. A massive, dark plume of smoke and fire rises from the horizon, billowing upwards and to the left. The foreground shows the dark silhouette of land or a distant shore.